

Dr. sc. Zef Mirdita (1936. – 2016.)

Dana 4. travnja 2016. u Zagrebu je preminuo istaknuti povjesničar i sveučilišni profesor Zef Mirdita, koji je svojim životom i radom dugi niz godina povezivao hrvatsku i albansku historiografiju. Na oba polja svoga djelovanja, znanstveno-istraživačkome i nastavnome, ostvario je iznimne rezultate i ostavio duboki trag.

Životni i znanstveni put Zefa Mirdite odvijao se od mladih dana sve do smrti između Hrvatske i Kosova. Rođen je u Prizrenu 13. ožujka 1936. godine. Ondje je završio pučku školu, a klasičnu gimnaziju pohađao je u Pazinu i Zagrebu. Na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu 1958. apsolvirao je filozofiju, a akademske godine 1959./1960. upisao je povijesnu grupu na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu položivši prethodno i državnu maturu. Diplomirao je 1965. godine, a potom je na istome fakultetu 1972. godine doktorirao s temom *Dardanci i Dardanija u antici*.

Od 1967. radio je na Sveučilištu u Prištini, prvo kao neovisni asistent za antičku povijest, zatim kao docent (od 1973.) pa izvanredni profesor (od 1978.). Za redovitoga profesora izabran je 1983. godine. Stalno je nastojao proširiti svoja znanja te je u kolovozu 1973. godine sudjelovao na arheološkim iskapanjima u Albaniji, a 1974. godine kao stipendist talijanske Vlade odlazi na specijalizaciju na Katedru povijesti staroga vijeka na rimskome sveučilištu *La Sapienza*. Kao stipendist zaklade "Alexander von Humboldt-Stiftung" boravio je u dva navrata (1976. – 1977. i 1991. – 1992.) u Njemačkoj, u Heidelbergu i Münchenu, na specijalizaciji iz povijesti staroga vijeka i paleobalkanistike – arheologije. Od 1980. do 1990. godine bio je član Nacionalnoga komiteta Jugoslavije za balkanologiju.

Nakon što su ga političke okolnosti početkom 90-ih prisilile da napusti Prištinu, vraća se u Zagreb, grad u kojemu je polazeći studij i započeo svoj znanstveni put i s kojim nikada nije prekidao vezu. Ondje se na poziv tadašnjega ravnatelja Mirka Valentića zapošljava u zvanju znanstvenoga savjetnika u Institutu za suvremenu povijest (danas Hrvatski institut za povijest). Djelatnikom Instituta ostaje sve do umirovljenja 2004. godine (od 1998. u trajnome zvanju). U vrijeme dok je ondje radio bio je voditelj projekta *Vlasi – starobalkansko stanovništvo od povijesne pojave do danas* (1993. – 1998.) te je sudjelovao u drugim projektima. Ni odlaskom u mirovinu Zef Mirdita nije prekinuo svoje veze s Hrvatskim institutom za povijest. Rado je dolazio, znanstvena suradnja je nastavljena, a drugi su ga znanstvenici s Hrvatskoga instituta za povijest uvijek doživljavali kao člana svoje zajednice.

Svojim istraživanjima Zef Mirdita obuhvatio je široki vremenski raspon (od pret-povijesti do suvremenosti), ali je težište stavio na povijest staroga i ranoga srednjeg vijeka. Prostorno je svoju pozornost prvenstveno usmjerio na područje Balkana. Rezultate istraživanja objavio je u više znanstvenih knjiga te velikome broju radova na

albanskome, hrvatskome, njemačkome, francuskome i talijanskome jeziku, a sudjelovao je na brojnim međunarodnim i domaćim kongresima i znanstvenim skupovima.

Velik dio njegovih znanstvenih istraživanja odnosi se na povijest Ilira, napose na povijest Dardanije i Dardanaca. Tom temom počeo se baviti još na početku svoje znanstvene karijere kada je radio na svojoj već spomenutoj disertaciji, a ostao joj je vjeran do kraja života. Samo nekoliko mjeseci prije smrti objavio je monografiju pod naslovom *Dardanci i Dardanija u antici* (Zagreb, 2015.), u kojoj je prikupio rezultate svojih dugogodišnjih istraživanja ove problematike. Osim niza radova na temu povijesti Dardanije i Dardanaca u međuvremenu je objavio i monografiju *Religija i kultovi Dardanaca i Dardanije u antici* (Zagreb, 2007.). Na albanskome jeziku monografiju *Religjioni dhe kultet e Dardaneve dhe Dardanise ne antike* publicirao je 2001. godine. U vrijeme dok je radio na Sveučilištu u Prištini objavio je i knjigu posvećenu antroponimiji Dardanaca u rimsko doba *Antroponimia e Dardanise ne kohen romake* (Priština, 1981.).

Znatn doprinos Zef Mirdita dao je istraživanjima povijesnoga fenomena balkanskih Vlaha, izuzetno složenoga i osjetljivoga historiografskog pitanja. Osim u više znanstvenih radova svoje je rezultate iz toga područja objavio i u monografijama *Vlasi u historiografiji* (Zagreb, 2004.) i *Vlasi: starobalkanski narod (od povijesne pojave do danas)* (Zagreb, 2009.).

Treća velika tema kojoj je posvetio znatnu pozornost u svome istraživačkom radu bila je povijest kršćanstva kod Albanaca te je objavio i knjigu *Krishtenizmi ndër shqiptarë* (Prizren – Zagreb, 1998.), sintezu posvećenu razvoju kršćanstva među Albancima, djelo od iznimne važnosti za upoznavanje navedene problematike. Djelovanjem Katoličke crkve među Albancima, pripremajući monografiju na hrvatskome jeziku posvećenu toj temi, bavio se i u zadnjim mjesecima svoga života. Među njegovim radovima iz ovoga istraživačkog područja možemo spomenuti studije “Alcuni aspetti del christianesimo fra gli Albanesi in epoca bizantina” u zborniku *Le minoranze etniche e linguistiche. Atti del 2° Congresso Internazionale Piana degli Albanesi 7 – 11. Settembre 1988*, “Katolicizmi dhe ortodoksia te shqiptarët” u *Zborniku Filozofskoga fakulteta u Prištini* (1990), “Kulturno-prosvjetna i znanstvena djelatnost isusovaca među Albancima” u zborniku radova međunarodnoga simpozija “Isusovci na vjerskom, znanstvenom i kulturnom području u Hrvata” objavljenome pod naslovom *Isusovci u Hrvata* (Zagreb – Beč, 1992.) te “Vicko Zmajević i njegovo zauzimanje za Albance katolike (25. 12. 1670. – 11. 09. 1745.)” u *Zborniku Stjepanu Antoljaku u čast* (Zagreb, 2003.).

Uz već spomenuta istraživanja Zef Mirdita nije zanemario niti druga povijesna pitanja. Tako je, na primjer, objavio i rad “Sudjelovanje vojske Hrvatskoga Kraljevstva u Bitci naroda kod Varne” u časopisu *Povijesni prilozi* (1994.).

Posebnu vrijednost njegovim istraživanjima daje činjenica da se u svome radu služio interdisciplinarnim pristupom. Uz različite historiografske metode koristio je napose rezultate i metode arheologije i lingvistike. Odlikovalo ga je pomno proučavanje

izvora kao i izvrsno poznavanje dosadašnjih rezultata znanstvenih istraživanja kojima je pristupao kritički te uspješno dalje na njima gradio. Treba istaknuti i njegovo dobro poznavanje zemljopisnih značajki područja o kojima piše, koje mu je često bilo od velike pomoći i omogućavalo mu pouzdanije zaključke.

Treba napomenuti da je Zef Mirdita, osim samim istraživanjima, doprinos razvoju historiografije dao i kao član redakcija znanstvenih časopisa u Prištini i Zagrebu, a bavio se i leksikografskim radom te je bio stalni suradnik Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža. Bio je i počasni član i savjetnik *Albanskoga instituta* (*Albanisches Institut*) u St. Gallenu (Švicarska) od njegova osnutka 2002. godine.

Iako po dolasku u Hrvatsku nije više radnim mjestom bio vezan uz visokoškolsku nastavu, Zef Mirdita i dalje je djelovao i na tome polju. Od školske godine 1997./1998. u zvanju redovitoga profesora desetak godina drži kolegije iz povijesti staroga vijeka na Filozofskome fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, a vodio je i nastavu albanskoga jezika za studente, prvenstveno filoloških disciplina, ali i ostale zainteresirane, na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kao gost profesor držao je predavanja na više europskih sveučilišta i to u Beču, Jeni, Münchenu, Rimu, Sofiji i Tirani.

Zef Mirdita bio je i društveno aktivan. Godine 1999. postao je potpredsjednikom Društva hrvatsko-albanskoga prijateljstva, a od 2003. do 2007. godine bio je članom Savjeta za nacionalne manjine pri Vladi Republike Hrvatske.

Vrijednost njegova rada, ali i društvena aktivnost bila je prepoznata. O njegovu ugledu svjedoči i činjenica da je 1991. godine izabran za dopisnoga člana Akademije nauka i umjetnosti Kosova. Godine 2005. dobio je godišnju nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u kategoriji filoloških znanosti za knjigu *Vlasi u historiografiji* (Zagreb, 2004.). Primio je i priznanje predsjednika Republike Albanije za doprinos u albanologiji i dostojno zastupanje Albanaca u Republici Hrvatskoj (2004.), a od Ministarstva obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Kosovo proglašen je *naučnikom godine* (2011.). Nekoliko mjeseci prije smrti također je primio dva priznanja: Predsjedničku medalju za zasluge Republike Kosovo i priznanje "Milan Šufflay" za "izniman doprinos u proučavanju drevnih Ilira i Albanaca modernoga doba" Veleposlanstva Republike Albanije. Ugled koji je uživao u znanstvenim krugovima, i to širom Europe i svijeta, dobro pokazuje i zbornik objavljen njemu u čast pod naslovom *Poeta nascitur, historicus fit – ad honorem Zef Mirdita* (Zagreb – St. Gallen, 2013.). Inicijativa za izradu zbornika potekla je iz Albanskoga instituta u St. Gallenu, kojemu se spremno pridružio Hrvatski institut za povijest u Zagrebu, a kao autori pojedinih priloga u zborniku javljaju se znanstvenici iz Albanije, Austrije, Argentine, Bugarske, Grčke, Hrvatske, Italije, Kosova, Mađarske, Makedonije, Nizozemske, Njemačke, Rumunjske, Rusije, Slovenije, Srbije, Sjedinjenih Američkih Država, Švicarske i Ujedinjenoga Kraljevstva, što zorno svjedoči o poštovanju koje Zef Mirdita zbog svoga rada uživa u svjetskoj balkanologiji, a posebice albanologiji.

Treba reći da je Zef Mirdita bio iskonski znanstvenik, kojega do kraja života, usprkos tjelesnoj slabosti i činjenici da se niz godina borio s teškom bolešću, nije napustio istraživački žar. Nije se predavao nego je i dalje radio, što dokazuje i činjenica da mu je knjiga posvećena Dardancima i Dardaniji u antici, kao što je već spomenuto, objavljena samo nekoliko mjeseci prije smrti.

Kolegama znanstvenicima kao i studentima Zef Mirdita ostao je u lijepoj uspomeni. Samozatajan, odgovoran, spreman pomoći, pružiti ruku i prijateljsku riječ. Iako je znatan doprinos međusobnome upoznavanju historiografija različitih zemalja dao objavljujući (osim na hrvatskome i albanskome jeziku) i na drugim jezicima, njegove osobne kvalitete i sposobnost uspostavljanja, ali i održavanja dobrih međuljudskih, kolegijalnih odnosa također su doprinijeli boljoj suradnji znanstvenika iz različitih zemalja.

Želja Zefa Mirdite bila je da se odnosi između hrvatskoga i albanskoga naroda – iako dobri – i dalje unapređuju, čemu je i sam dao velik doprinos. Nadajmo se da će i buduće generacije krenuti tim putem i raditi na izgradnji mostova između ovih naroda, a u čemu im Zef Mirdita može i mora poslužiti kao vrstan primjer.

Marija Karbić